

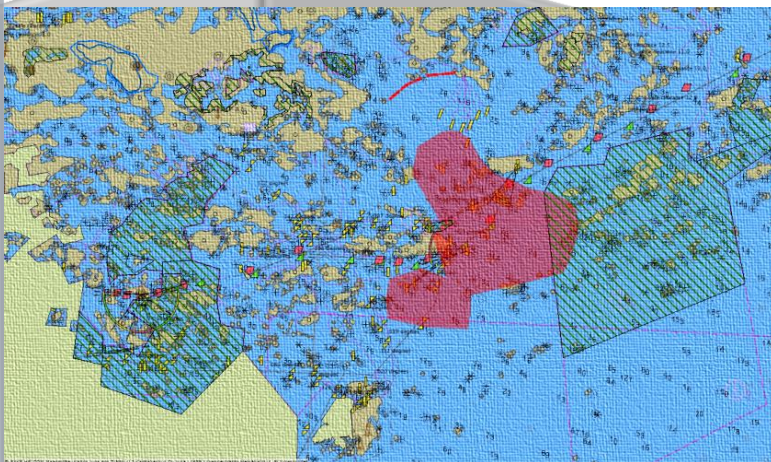
Suomen ympäristökeskus – Vesikeskus – Ympäristövahinkojen torjuntaryhmä
31.1.2014

BORIS

jalkauttamissuunnitelma

**Kuinka BORIS-järjestelmästä tulee osa
öljyntorjuntaviranomaisten arkipäivää?**

Kati Tahvonen ja Meri Hietala

1. Taustaa

Ympäristövahinkojen torjunnan tilannekuvajärjestelmä BORIS (Baltic Oil Response Information System) otettiin virallisesti käyttöön alkuvuodesta 2013. Järjestelmä valmistui osana projektia, joka alkoi 2009 puoliiksi öljysuojarahaston (ÖSRA) ja puoliiksi Suomen ympäristökeskuksen rahoittamana. BORIS-järjestelmän määrittelytyöhön osallistui monen eri viranomaisen edustajat ja työpajojen tuloksena saatiin täytettyä suuri toiveiden tynnyri ominaisuuksilla ja toiminnallisuuksilla, joita uudessa tilannekuvajärjestelmässä tulisi olla. BORIS-järjestelmän luominen oli suuri ponnistus, sillä liikkeelle lähdettiin tekijöille uuden teknologian pohjalta. Alkuperäissuunnitelmiin verrattuna BORIS 2.0 sisältää vielä enemmän toiminnallisuuksia kuin mitä toivetyynnyriin ujutettiin. Joitain ominaisuuksia taas ei projektin puitteissa ehditty toteuttaa. Järjestelmästä tuli monipuolinen ympäristövahinkojen torjuntaviranomaisten käyttöön räätälöity apuväline.

Projektin aikana koulutettiin yli 150 viranomaisedustajaa käyttämään BORIS-järjestelmää. Osa koulutuksista vedettiin varhaisilla demoversioilla, mikä lisäsi haastetta kouluttajille. Toisaalta kouluttaessa vuorovaikutus tekijöiden ja loppukäyttäjien välillä oli aktiivista ja koulutustilaisuudet toimivat arvokkaana väylänä saada aitoa palautetta ja kehittämisideoita järjestelmän viimeistelyvaiheeseen. BORIS-järjestelmää on käytetty vuoden 2012 ja 2013 aikana laajasti erilaisissa harjoituksissa ja muutaman kerran myös tositilanteissa. Koulutusten lisäksi myös näistä on saatu arvokasta palautetta järjestelmän käytöstä ja käytettävyydestä.

Koulutustilaisuuksien ja käytännön BORIS-käyttökokomusten palautteissa toistuu samat toiveet. Järjestelmän koetaan soveltuvan hyvin merellisten ympäristövahinkotapausten tilannekuvajärjestelmäksi. Monipuolisten ominaisuuksien vuoksi järjestelmä kuitenkin vaatii paljon harjoittelua, jotta sen käyttämisestä muodostuisi rutiinia. Ilman käyttörutiinia järjestelmän käyttöön voi tositilanteessa liittyä liian suuri kynnys. Tällöin riskinä on, että torjuntatöiden johtamisen kannalta välttämätön tilannekuvatieto ei päivity järjestelmään parhaalla mahdollisella tavalla.

BORIS-järjestelmä on tullut tähän mennessä maksamaan noin miljoonan. Mahdollisimman monipuolinen ja tarkoituksenmukainen järjestelmän käyttö sekä käytännössä osoitettu tarve järjestelmälle on paras oikeutus kehitystyön kustannuksille. Mitä enemmän järjestelmää käytetään sitä paremmin järjestelmä lunastaa paikkansa osana ympäristövahinkojen torjuntaa.

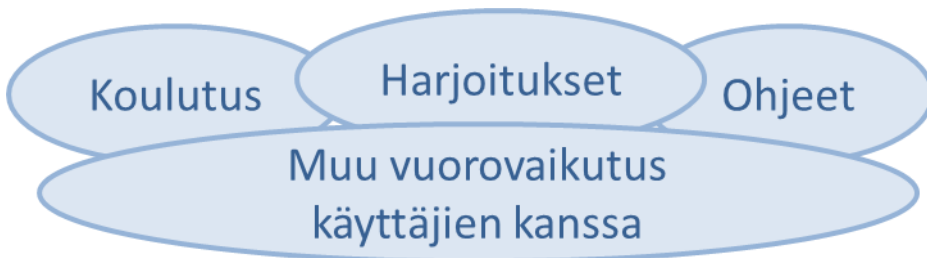
Projektityönä tehtävän kehitystyön ehkä suurin sudenkuoppa on se, että projektin päätyttyä saavutetut tulokset eivät jää elämään vaan pahimmassa tapauksessa hautautuvat uusien projektien alle tai jopa näivettyvät ylläpidon ja käyttäjätuen puutteeseen. Tämä jalkauttamissuunnitelma pyrkii siihen, että BORIS-projektin osalta tällainen sudenkuoppa vältettäisiin. Sen sijaan keskeinen tavoite tulisi olla BORIS-järjestelmän ottaminen arkipäiväiseksi työvälineeksi ympäristövahinkojen torjuntaviranomaisten käyttöön. Mikään järjestelmä ei kuitenkaan saa muodostua itse tarkoitusta tärkeämmäksi vaan sen hyödyntämisen tulee linkittyä luontevaksi osaksi muuta toimintaa. Vasta kun nämä kaksi tavoitetta saavutetaan, voidaan hyvillä mielin todeta, että järjestelmä on onnistunut parantamaan ympäristövahinkojen torjuntayhteistyötä eri viranomaisten välillä.

2. BORIS-järjestelmän jalkauttamiskeinot

BORIS-järjestelmä on saanut yleisesti ottaen hyvän vastaanoton. Järjestelmän ottaminen osaksi päivittäistä toimintaa vaatii kuitenkin paljon tukea. 2012-2013 järjestettyjen koulutusten yhteydessä käyttäjät toivoivat yleisesti enemmän tukea järjestelmän käyttöönottoon.

Seuraavassa on kuvailtu eri tapoja auttaa käyttäjiä ottamaan BORIS-järjestelmä täysivaltaisesti käyttöön ja tukea järjestelmän opiskelua. Nämä eri jalkauttamiskeinot tukevat toinen toisiaan ja muodostavat kokonaisuuden, jonka avulla järjestelmä tulee käyttäjille tutuksi. Tavoitteena on, että tositilanteessa järjestelmä olisi niin tuttu, että sitä voitaisiin täysipainoisesti käyttää muun toiminnan luontevana osana.

Jalkauttamiskeinot voidaan jakaa viiteen eri osakokonaisuuteen, jotka on kuvattu kuvassa 1.

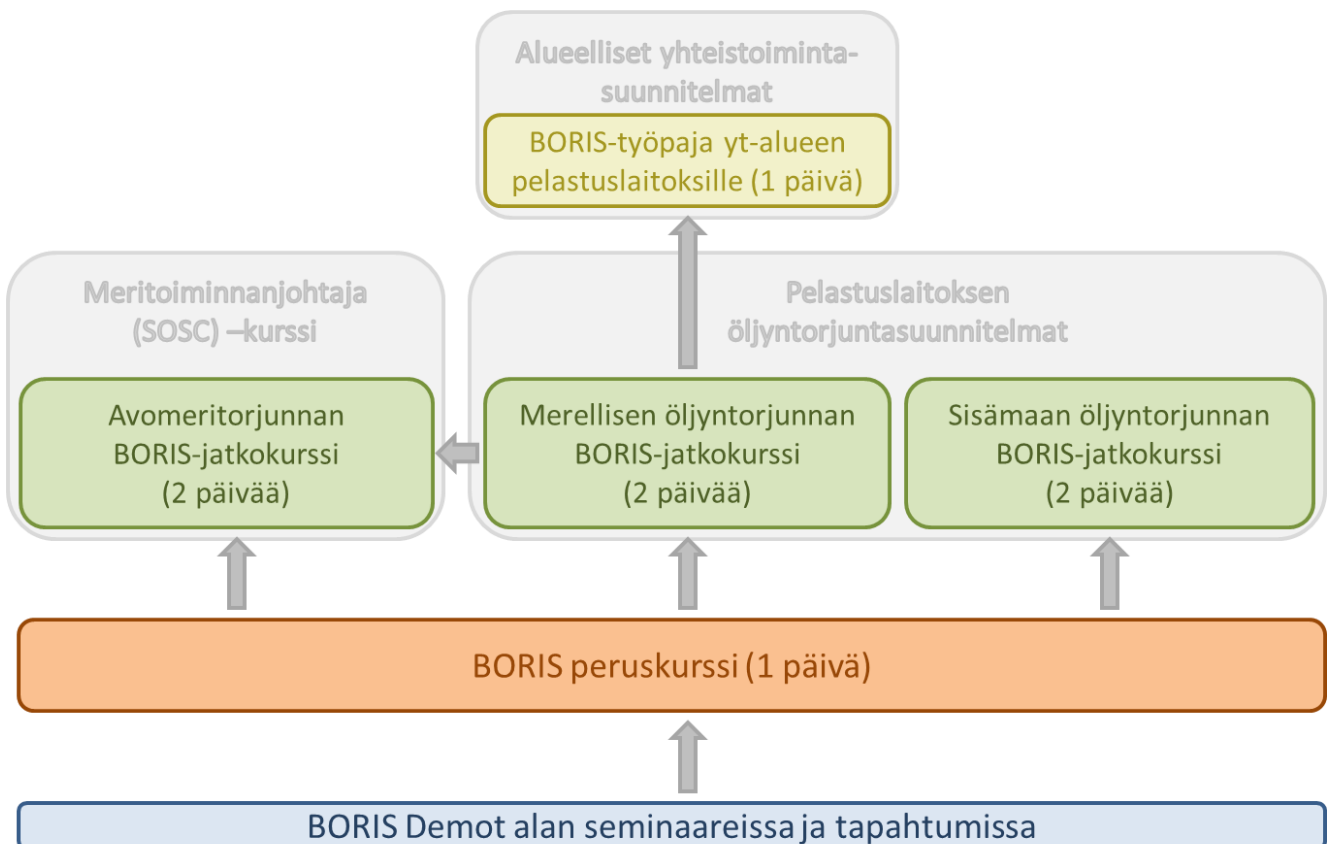

Kuva 1. BORIS-jalkautussuunnitelman tärkeimmät keinot.

Kuvassa 2 on kuvattu erilaiset BORIS-koulutuspaketit ja niiden suhde toisiinsa. Yksinkertaisimmillaan BORIS-koulutus on järjestelmästä luennoimista ja demoamista erilaisissa öljyntorjunta-alan seminaareissa ja tapahtumissa. Yleisen BORIS-tietoisuuden kautta taataan peruskursseille tulijoiden riittävä määrä.

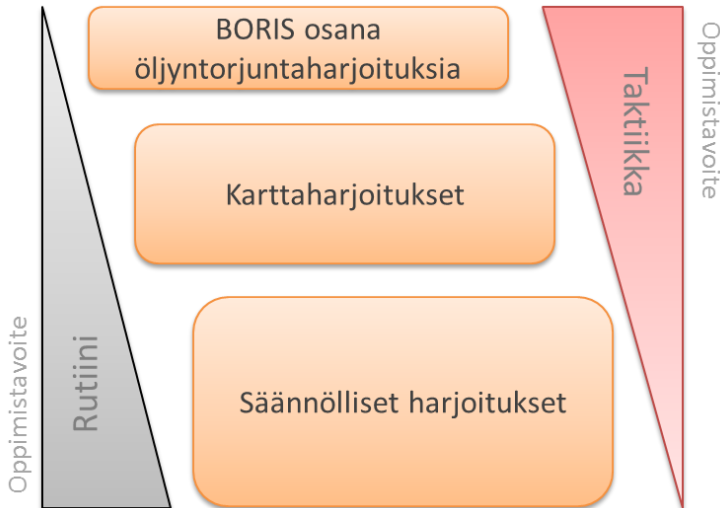
BORIS-peruskurssi antaa koulutettaville kyvyn käyttää järjestelmän tärkeimpiä ominaisuuksia ja jatkaa itsenäistä harjoittelua. Syvemmälle järjestelmän käytön salaisuuksiin sukellaan 2 päivän jatkokursseilla, joihin sisältyy oleellisena osana myös öljyntorjunnan strategian ja taktiikan pohdintaa BORIS-järjestelmän tarjoaman teknisen alustan avustuksella. Maa- ja merialueen BORIS-jatkokurssit tarjoavat pelastuslaitoksille tukea öljyntorjuntasuunnitelmien laadintaan. Kursseilla läpikäytävät harjoitukset laaditaan tästä näkökulmasta. Avomeritorjunnan BORIS-jatkokurssi on osa meritoiminnanjohtajakurssia (SOSC) ja sen voi käydä joko erillisenä BORIS-kurssina tai osana koko SOSC-kurssia.

BORIS-perus- ja jatkokurssien lisäksi voidaan kysynnän mukaan järjestää workshoppeja, joissa BORIS:ta käytetään varautumisen suunnittelun työkaluna sekä öljyntorjunnan strategisten ja taktisten haasteiden pohtimisen alustana. Edellä lueteltujen lisäksi alueellisten yhteistoimintasuunnitelmien laatimisen yhteydessä pyritään järjestämään työpajoja, joissa perehdytään kunkin yhteistoiminta-alueen erityisominaisuuksiin ja haasteisiin BORIS-järjestelmän avustuksella.

Kuva 2. BORIS-kurssit ja niiden suositeltava suorittamisjärjestys. Avomeritorjunnan jatkokurssi voidaan suorittaa joko sellaisenaan tai osana meritoiminnanjohtajakurssia. Merellisen ja sisämaan öljyntorjunnan jatkokurssien harjoitukset laaditaan tukemaan pelastuslaitosten öljyntorjuntasuunnitelmien laadintaa. Alueellisten yhteistoimintasuunnitelmien laatimista tuetaan aluekohtaisilla workshoppeilla, joissa BORIS:ta käytetään hahmottamaan alueen kannalta oleelliset haasteet.

Varsinaisten BORIS-kurssien lisäksi järjestetään ohjattuja harjoituksia BORIS-järjestelmän käyttöön. Kuvassa 3 on esitetty erilaiset harjoitustyypit oppimistavoitteineen. Koulutuspalautteen mukaisesti käyttäjät tarvitsevat paljon harjoitusta BORIS-käytön rutiinin muodostamiseksi. Tätä tarkoitusta varten järjestetään säännöllisiä harjoituksia, joissa keskeistä on toistaa rutiininomaisesti kunkin käyttäjän kannalta oleellista toimintoa BORIS-järjestelmässä riittävän usein. Karttiharjoituksissa oleellista on rutiinin lisäksi opettaa käyttäjiä pohtimaan öljyntorjuntataktiikkaa vallitsevien olosuhteiden mukaisesti. Edellä mainittujen lisäksi BORIS on tietenkin mukana kansallisissa ja kansainvälisissä öljyntorjuntaharjoituksissa.

Kuva 3. BORIS-järjestelmän käyttöä tukevat harjoitustyypit. Säännöllisillä BORIS-harjoituksilla luodaan käyttörutiinia. Karttiharjoituksissa keskeistä on pohtia järjestelmän teknisen käytön lisäksi öljyntorjuntataktiikkaa. BORIS on oleellisena osana myös kansallisia ja kansainvälisiä öljyntorjuntaharjoituksia.

BORIS-kurssien ja -harjoitusten lisäksi jalkauttamiskeinoihin kuuluvat järjestelmän ohjeistus sekä muu vuorovaikutus käyttäjien kanssa. Seuraavassa käydään läpi kaikki nämä neljä jalkauttamiskeinoa yksityiskohtaisesti.

2.1. Koulutus

BORIS-projektin aikana koulutettiin yli 150 viranomaisedustajaa käyttämään järjestelmää. Koulutuksista kerätyn kokemuksen perusteella yhden päivän peruskurssi on lyhyt ja tiivis katsaus järjestelmän ominaisuuksiin. Tämän lisäksi käyttäjät toivoivat jatkokursseja, joissa huomioitaisiin kohderyhmä peruskurssia tarkemmin sekä pohdittaisiin myös öljyntorjunnan taktisia haasteita pelkän teknisen järjestelmäkoulutuksen lisäksi. BORIS-jatkokurssimodulin ottaminen osaksi meritoiminnanjohtajakoulutusta on siksi hyvin perusteltua. BORIKSEN kaltainen paikkatietojärjestelmä soveltuu öljyntorjuntataktiikan ja –strategian haasteiden ymmärtämiseen ja siksi sitä kannattaa käyttää myös alueellisten yhteistoimintasuunnitelmien sekä pelastuslaitosten öljyntorjuntasuunnitelmien keskeisten kysymysten pohdinnan apuvälineenä. BORIS-demoja tiedustellaan säännöllisesti erilaisiin ympäristövahinkojen torjunnan seminaareihin ja tapahtumiin. Demot voidaan nähdä osana BORIS-koulutusta.

Järjestelmän jalkauttamisen kannalta BORIS-koulutukset ovat kaikkein keskeisimmässä roolissa. Koulutustilaisuuksissa osallistujat varaavat koko koulutusajan vain järjestelmän käytön opiskeluun ja keskittyvät ominaisuuksiin tutustumiseen. Kouluttajien ja järjestelmäkehittäjien kannalta koulutustilaisuudet tarjoavat mahdollisuuden saada palautetta järjestelmästä ja oppia ymmärtämään käyttäjänäkökulmaa paremmin. BORIS-koulutukset ovat saaneet hyvän palautteen. Peruskoulutuksen lisäksi käyttäjät ovat kaivanneet BORIS-jatkokursseja.

Seuraavassa käydään läpi kukin suunniteltu koulutuspaketti.

2.1.1. BORIS Demot alan seminaareissa ja tapahtumissa

BORIS Demot alan seminaareissa ja tapahtumissa

Tärkeä osa BORIS-jalkauttamista on järjestelmästä kertominen erilaisissa öljyntorjunta-alan seminaareissa, erityisesti alueellisissa tapahtumissa. Näiden tilaisuuksien kautta saadaan järjestelmä tunnetuksi loppukäyttäjien keskuudessa ja luodaan tilausta järjestelmän käytölle. Tilaisuudet voi nähdä järjestelmän markkinointimahdollisuuksina, mutta myös käyttäjien innostamistapahtumina. Demojen kautta saadaan järjestelmän potentiaaliset uudet käyttäjät kiinnostumaan järjestelmästä ja osallistumaan varsinaisille kursseille. Demojen tarkempi kuvaus on esitetty alla olevassa tietolaatikossa.

BORIS Demo

Kuvaus	20 min - 2 tuntia kestävä, kohderyhmälle räätälöity esitelmä
Kohderyhmä	Torjuntaan osallistuvien viranomaisten edustajat
Lähtötasovaatimus	Ei lähtötasovaatimuksia
Tavoitteet	Järjestelmän tekeminen tunnetuksi. Viranomaisten innostaminen BORIS-käyttäjiksi sekä osallitumaan peruskurssille
Toteutustapa	SYKE räätälöi demon järjestäjien toivomusten mukaisesti
Toteutustaajuus	Tarvittaessa

2.1.2. BORIS peruskurssi

BORIS peruskurssi (1 päivä)

BORIS-peruskurssin tavoitteena on tarjota osallistujille johdanto BORIS-järjestelmän käyttöön. Kurssilla järjestelmä esitellään oleellisimmilta osin siten, että kurssilaiset saavat riittävän tietopohjan työpaikoilla tapahtuvaan jatkoharjoitteluun. BORIS-peruskurssin tarkempi sisältökuvaus on esitetty alla olevassa tietolaatikossa.

BORIS peruskurssi

Kuvaus	1 päivän kestävä johdanto BORIS-järjestelmän käyttöön. Kurssin aikana esitellään keskeisimmät ohjelmiston toiminnallisuudet sekä käyttöoikeuksiin liittyvät periaatteet. Kurssilla demotaan järjestelmän toiminnallisuuksia sekä harjoitellaan itse harjoitusten avulla järjestelmän käyttöä.
Kohderyhmä	Torjuntaan osallistuvien viranomaisten edustajat, joilla on vähän tai ei ollenkaan BORIS-käyttökokemusta.
Lähtötasovaatimus	Ei lähtötasovaatimuksia
Tavoitteet	Järjestelmän käyttöönoton helpottaminen, luodaan tiedollinen ja taidollinen perusta omatoimiseen jatkoharjoitteluun ja harjoituksiin osallistumiseen, järjestelmän käyttöön liittyvien pelisääntöjen sisäistäminen. Järjestelmän käytön toimintamallit.
Toteutustapa	SYKE järjestää kurssit tietokoneluokassa, jossa jokaisella opiskelijalla tulee olla tietokone käytössä. Tarvittaessa kurssi voidaan järjestää myös SYKE:n ulkopuolella.
Toteutustaajuus	5 kurssia 2014??

2.1.3. BORIS jatkokurssit

Avomeritorjunnan
BORIS-jatkokurssi
(2 päivää)

Merellisen öljyntorjunnan
BORIS-jatkokurssi
(2 päivää)

Sisämaan öljyntorjunnan
BORIS-jatkokurssi
(2 päivää)

Kahden päivän BORIS-jatkokurssien tarkoituksena on syvällisemmän BORIS-käytön lisäksi käydä läpi öljyntorjuntataktiikkaa ja –strategiaa. Kurseilla tehdään karttajarjoituksia, joissa osallistujat pohtivat peruskurssia syvällisemmin erilaisia öljyntorjuntatilanteita.

Peruskurssin koulutuspalautteen perusteella pelastuslaitokset toivoivat voivansa käyttää BORIS-järjestelmää öljyntorjuntasuunnitelmien teossa. BORIS-jatkokurssilla pyritään tukemaan näiden suunnitelmien tekoa erilaisin harjoituksin ja ohjeistuksin. Kurssilla myös esitellään, miten BORIS-järjestelmään voi tallentaa skenaarioita, jotka sitten voi ottaa tositilanteessa torjuntasuunnitelmien teon pohjaksi.

BORIS-jatkokurssit on jaettu kolmeen eri osaan viranomaisten pääasiallisen öljyntorjunnan vastualueen mukaan. Sisämaan ja vesialueiden öljyntorjuntaviranomaisille on omat kurssinsa. Lisäksi avomeriöljyntorjunnan BORIS-jatkokurssi on suunnattu lähinnä meritoiminnanjohtajille, eli alusten päälliköille (tai alusten BORIS-käyttäjille), jotka tositilanteessa saattaisivat toimia meritoiminnanjohtajatehtävissä.

BORIS-jatkokurssien tarkemmat sisältökuvaukset on esitetty alla olevissa tietolaatikoissa.

Sisämaan öljyntorjunnan BORIS-jatkokurssi

Kuvaus	2 päivää kestävä koulutus. Koulutuksessa keskitytään öljyntorjuntataktiikkaan, jota opiskellaan BORIS-järjestelmän avustuksella. Kurssin aluksi kerrataan BORIS-järjestelmän käyttöä ja harjoituksissa luodaan torjuntasuunnitelmia erilaisiin olosuhteisiin ja erilaisten aineistojen tietojen pohjalta. Tilannekuvaraporttien laatiminen.
Kohderyhmä	Sisämaan öljyntorjuntaan osallistuvien viranomaisten edustajat.
Lähtötaaso vaatimus	BORIS-peruskurssi tai vastaavat taidot. Öljyntorjunnan perusteet
Tavoitteet	Öljyntorjuntataktiikan ja strategian oppiminen BORIS-järjestelmän avulla. BORIS-järjestelmän käytön syvempi osaaminen erityisesti aineistojen käytön ja torjuntasuunnitelmien sekä tilannekuvaraporttien osalta. Kurssi tukee pelastuslaitosten öljyntorjuntasuunnitelmien tekoa.
Toteutustapa	SYKE järjestää kurssin tietokone luokassa, jossa on jokaiselle opiskelijalle oma tietokone.
Toteutustaajuus	1-2 kertaa vuodessa

Merellisen öljyntorjunnan BORIS-jatkokurssi

Kuvaus

2 päivää kestävä koulutus. Koulutuksessa keskitytään öljyntorjuntataktiikkaan, jota opiskellaan BORIS-järjestelmän avustuksella. Kurssin aluksi kerrataan BORIS-järjestelmän käyttöä ja harjoituksissa luodaan torjuntasuunnitelmia erilaisiin olosuhteisiin ja erilaisten aineistojen tietojen pohjalta. Tilannekuvaraporttien laatiminen.

Kohderyhmä

Merialueella (rannikko- ja avomeri) öljyntorjuntaan osallistuvien viranomaisten edustajat.

Lähtötasovaatimus

BORIS-peruskurssi tai vastaavat taidot.
Öljyntorjunnan perusteet

Tavoitteet

Öljyntorjuntataktiikan ja strategian oppiminen BORIS-järjestelmän avulla. BORIS-järjestelmän käytön syvempi osaaminen erityisesti aineistojen käytön ja torjuntasuunnitelmien sekä tilannekuvaraporttien osalta. Kurssi tukee pelastuslaitosten öljyntorjuntasuunnitelmien tekoa.

Toteutustapa

SYKE järjestää kurssin tietokoneluokassa, jossa on jokaiselle opiskelijalle oma tietokone.

Toteutustaajuus

1-2 kertaa vuodessa

Avomeritorjunnan BORIS-jatkokurssi

Kuvaus

2 päivää kestävä koulutus. Koulutuksessa keskitytään öljyntorjuntataktiikkaan, jota opiskellaan BORIS-järjestelmän avustuksella. Kurssin aluksi kerrataan BORIS-järjestelmän käyttöä ja harjoituksissa luodaan torjuntasuunnitelmia erilaisiin olosuhteisiin ja erilaisten aineistojen tietojen pohjalta. Tilannekuvaraporttien laatiminen.

Kohderyhmä

Meritoiminnanjohtajakurssin osallistujat tai viranomaiset, joille vastaavista tiedoista on hyötyä. Kurssin voi myös käydä itsenäisenä kokonaisuutena.

Lähtötasovaatimus

BORIS-peruskurssi tai vastaavat taidot.

Tavoitteet

Öljyntorjuntataktiikan ja strategian oppiminen BORIS-järjestelmän avulla. BORIS-järjestelmän käytön syvempi osaaminen erityisesti aineistojen käytön ja torjuntasuunnitelmien sekä tilannekuvaraporttien osalta.

Toteutustapa

SYKE järjestää kurssin tietokoneluokassa, jossa on jokaiselle opiskelijalle oma tietokone.

Toteutustaajuus

1-2 kertaa vuodessa

BORIS-työpaja yt-alueen
pelastuslaitoksille (1 päivä)

Valtioneuvoston asetus öljyvahinkojen torjunnasta (249/2014) tuli voimaan 1.4.2014. Asetuksen mukaan myös SYKE tulee osallistua alusöljyvahinkojen yhteistoimintasuunnitelmien laadintaan, yhteistoimintasuunnitelmat on saatettava vastaamaan asetuksen vaatimuksia 1.4.2016 mennessä ja pelastustoimen alueiden öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmat 1.4.2015 mennessä.

BORIS-järjestelmän hyödyntämistä osana yhteistoimintasuunnitelmien laatimisprosessia on yleisesti toivottu. Järjestelmää voisi käyttää erityisesti uhkien mittakaavan ja laajuuden ymmärtämiseen sekä varautumissuunnittelun peruskysymysten tarkasteluun. Järjestelmän kautta voidaan esittää myös riskilaskentoja ja pohtia kartalla erilaisten torjuntataktiikoiden soveltuvuutta erityyppisiin onnettomuuksiin. Tätä kautta voidaan myös pohtia kaluston mitoittamista. BORIS-järjestelmän avustuksella voidaan myös tarkastella torjuntatilanteiden aikaulottuvuutta ja siten pohtia kalustologistiikkaa, taktiikkaa ja alueellista yhteistoimintaa.

Yhteistoiminta-alueiden pelastuslaitoksille suunniteltujen työpajojen avulla oleellisimpia öljyntorjuntaoperaatioihin liittyviä kysymyksiä voidaan pohtia BORIS-järjestelmän avustuksella. Toisaalta BORIS-järjestelmästä saa kattavaa karttatietoa suoraan valmiiden suunnitelmien osaksi liitettäväksi. Mikäli prosessissa päätetään tuottaa esimerkkiskenaarioita ja niihin liittyviä konkreettisia öljyntorjuntasuunnitelmia, voidaan nämä syöttää osaksi BORIS-järjestelmää ja ottaa tarpeen tullen oikean tapauksen öljyntorjuntasuunnitelmaksi, jota voidaan BORIS-järjestelmässä edelleen muokata valitseviin olosuhteisiin sopivaksi.

BORIS-työpaja yhteistoiminta-alueen pelastuslaitoksille -kurssin sisältökuvaus on esitetty alla olevassa tietolaatikossa.

BORIS työpaja yhteistoiminta-alueen pelastuslaitoksille

Kuvaus	1 päivän mittainen työpaja, jossa keskitytään pohtimaan kullekin yhteistoiminta-alueelle tyypillisiä onnettomuusskenaarioita ja niissä huomioon otettavia seikkoja erilaisissa olosuhteissa. Työpajassa hyödynnetään BORIS-järjestelmää käytännön esimerkkien tukena.
Kohderyhmä	Alueellisten yhteistoimintasuunnitelman laatijat.
Lähtötasovaatimus	BORIS-peruskurssi tai vastaavat taidot. Mieluiten BORIS-jatkokurssi.
Tavoitteet	BORIS-järjestelmän käyttäminen toiminnan suunnittelun tukena, alueiden ominaispiirteiden ja erityishaasteiden tunnistaminen.
Toteutustapa	SYKE järjestää kurssin tietokoneluokassa, jossa on jokaiselle opiskelijalle oma tietokone.
Toteutustaajuus	4 kpl (kullekin yhteistoiminta-alueelle omansa)

Tarvittaessa ja kysynnän mukaan BORIS-työpajoja voidaan räätälöidä myös muuhun tarkoitukseen kuin yhteistoimintasuunnitelmien laatimisen tueksi.

Harjoitukset

Koulutusten lisäksi säännölliset harjoitukset ovat oleellinen osa BORIS-järjestelmän jalkauttamista. Harjoituksia on kolmenlaisia. Kaikkien harjoitusten idea on kehittää rutiinia BORIS-järjestelmän käyttöön ja toisaalta harjoitella sen hyödyntämistä todellisen tapauksen kaltaisessa öljyntorjuntatilanteessa. Seuraavassa käydään läpi lyhyesti kunkin harjoituksen tavoitteet ja toteutustaajuus. Tässä dokumentissa esitetyjen harjoitusten lisäksi kutakin öljyntorjuntaan osallistuvaa viranomaista kannustetaan järjestämään omia harjoituksia.

2.3.1. Säännölliset harjoitukset

Säännölliset harjoitukset

Säännöllisten harjoitusten pääasiallisena tarkoituksena on lisätä BORIS-käyttäjien rutiinia järjestelmän käyttöön. Harjoitukset ovat helppoja ja niissä keskeistä on järjestelmän teknisen käytön säännöllinen harjoittelu. Harjoituksissa pyritään siihen, että käyttäjät harjoittelevat erityisesti sitä BORIS-järjestelmän osiota, mikä olisi heidän vastuualueellaan myös todellisen kaltaisessa tilanteessa. Harjoitukset ohjataan SYKE-vetoisesti. Harjoituksia pyritään järjestämään noin kerran kuukaudessa, vähintään 10 kertaa vuodessa.

2.3.2. Karttahaarjoitukset

Karttahaarjoitukset

Karttahaarjoitusten tarkoituksena on haastaa käyttäjät pohtimaan säännöllisiä harjoituksia syvällisemmin öljyntorjuntataktiikkaan liittyviä kysymyksiä. BORIS-järjestelmän teknisen käytön lisäksi harjoitukseen osallistujat joutuvat miettimään miten kukin tapaus tulee ratkaista käytössä olevien resurssien, vahingon laajuuden ja vallitsevien olosuhteiden valossa.

SYKE järjestää harjoitukset 3 kertaa vuodessa. Oleellisena osana harjoituksia on loppuyhteenveto, jossa käydään läpi erilaiset ratkaisumallit ja jossa osallistujat voivat esittää kysymyksiä. BORIS osana öljyntorjuntahaarjoituksia

BORIS osana
öljyntorjuntahaarjoituksia

BORIS-järjestelmää käytetään myös rutiininomaisena osana kansallisia ja kansainvälisiä öljyntorjuntahaarjoituksia kuten tähänkin saakka. Näissä harjoituksissa oletetaan, että BORIS on rutiininomainen apuväline torjuntaviranomaisten käytössä.

2.2. Ohjeistus

Kunnollisten BORIS-ohjeiden avulla sekä koulutusten että etenkin harjoitusten läpivieminen tulee ylipäättään mahdolliseksi. Siten kunnollinen ohjeistus on keskeistä BORIS-järjestelmän jalkauttamisessa.

BORIS 2-projektin aikana laadittiin järjestelmän käyttöön perinteinen ohjedokumentti, jota päivitetään uusien versioiden julkaisun yhteydessä. Varsinaisen ohjedokumentin lisäksi toimijat ovat kaivanneet päivitystä ohjeeseen, jossa jäsennellään kunkin organisaation tai tahon BORIS-tehtävä kussakin öljyntorjuntatilanteessa. Lisäksi on toivottu täsmäohjeita yksittäisille toimijoille. Esimerkiksi Ilmatieteenlaitos on toivonut kulkeutumisenusteen laskentaa varten ohjetta.

Edellä lueteltuja BORIS-ohjeita voisi täydentää video-ohjeet, joissa näytettäisiin, miten jotkut keskeisimmät järjestelmän toiminnot tehdään. Tällaiset video-ohjeet voisivat pitkällä tähtäimellä vähentää perus- ja kertauskoulutuksen tarvetta.

2.3.Vuorovaikutus loppukäyttäjien kanssa

Jalkauttamissuunnitelman ytimessä on jatkuva vuorovaikutus loppukäyttäjien kanssa. Koulutukset ja harjoitukset ovat vuorovaikutusta parhaimmillaan ja mahdollistavat aidon palautteen saamisen järjestelmän käytöstä ja käytettävyydestä. Näiden lisäksi tarvitaan kuitenkin myös muuta jatkuvaa vuorovaikutusta BORIS-käyttäjien kanssa.

2.4.1. Aktiivinen käyttäjätuki

Jotta kynnys käyttää järjestelmää alenisi, tulee käyttäjätuen olla helposti lähestyttävissä ja saatavissa kohtuullisessa ajassa. Tätä tarkoitusta varten BORIS 2-projektin aikana luotiin sähköpostiosoite boris (a) ymparisto.fi

Tätä kautta tukipyynnöt ohjautuvat jollekin järjestelmästä tietävälle. Samasta osoitteesta haetaan myös käyttäjätunnuksia.

Teknistä käyttäjätukea voi antaa järjestelmän kehittäjille suoraan BORIS-käyttöliittymässä olevien linkkien välityksellä. Tulevaisuudessa voitaisiin mahdollisesti pohtia tulisiko kaikki käyttäjätukeen liittyvät kysymykset ohjata samaan osoitteeseen selkeyden vuoksi?

2.4.2. Käyttäjäkirjeet

BORIS-järjestelmän käyttäjille tulisi kertoa järjestelmän kehitysuutisista ja muista ajankohtaisista asioista 2-4 kertaa vuodessa käyttäjäkirjeen muodossa. Samoissa kirjeissä voisi mahdollisesti esittää kutsut tulossa olevista BORIS-harjoituksista. Jatkossa tulisi pohtia pitäisikö käyttäjäkirjeiden jakelulistasta tehdä yksi sähköpostijakeluluettelo.

2.4.3. BORIS-käyttäjäpäivät

Koulutusten ja sähköisen yhteydenpidon lisäksi BORIS-käyttäjille tulisi tarjota mahdollisuus jakaa järjestelmän käyttökokemuksia säännöllisesti. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi vuosittaisten BORIS-käyttäjäpäivien muodossa. Tämä tapahtuma voisi olla oma erillinen tapahtumansa tai mahdollisesti se voitaisiin järjestää muiden alan tapahtumien kuten öljyntorjunnan neuvottelupäivien yhteydessä.

Ensimmäisillä käyttäjäpäivillä voisi olla teemana järjestelmän käyttöönotto kunkin organisaation kannalta. Osan tapahtumasta voisi käyttää siihen, että keskusteltaisiin ohjeluonnoksesta, jossa olisi määritelty mitä keneltäkin organisaatiolta kussakin öljyntorjuntatapauksessa odotetaan ja miten kukin tehtävä tulisi BORIS-järjestelmässä suorittaa. Vuoden 2012-2013 BORIS-peruskoulutusten perusteella käyttäjillä on järjestelmän käyttöönoton alkuvaiheessa paljon kysymyksiä, joita olisi hyvä keskustella avoimesti ja yhteisesti. Ensimmäiset käyttäjäpäivät voisivat ajoittua esimerkiksi loppuvuoteen 2014.

3. BORIS-järjestelmän jalkauttamissuunnitelman kesto?

- Aluksi tarvitaan enemmän käyttäjätukea = vuosi tai kaksi
- Sitten oletetaan, että tuen tarve vähenee, mutta ei lopu kokonaan. Esimerkiksi kursseille vähemmän väkeä, mutta jonkintasoinen tarve jää. Muuttuu ehkä niin, että käyttäjäpäivien merkitys saattaa korostua jatkossa?
- Järkevää panostaa alkuun paljon ja sitten vähentää pikkuhiljaa resursseja